

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүделениң органы

1967 ч.
ДЕКАБРЬ

7

ЧЕТВЕРГ

№ 286 (6922).

Өртээ 2 көп.

БЕШ ЧЫЛДЫ — ХУУСАА БЕТИНДЕ

Өөрүнчүг медээлер

Беш чыл планын хуусаа бетинде күүседир талазы-биле чурттуу мурнакчы бугурулгелериниң эгелээшкини СЭКП Төп Комитеди, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүдели болгаш Профсоюздар Эвилелериниң Бүтү-эвиле Төп Чөвүдели чүгүлдүтүп, тускай доктаалы хүлээп алган болгай. Ол эгелээшкини чурттуу бугурулгелериниң, колхозтарын болгаш совхозтарын ажил-шчилери ийи-биле деткип турарының дугайында сеткил өөрүнчүг медээлер бо хүндерде чурттуу бугурулгелериниң кээп турар.

Вильнюс. Бедик бугурулгелериниң он-он чаа станоктары бугурулгелериниң хуусаазындан чыл бугурулгелериниң алыр бугурулгелериниң технологиялар чурттуу бугурулгелериниң болгаш беш чыл планын 1970 чылдың ноябрь 7-ге күүсеткен турар деп Вильнюс-тун «Жальгирис» дээр станок кылдыр заводун коллектив шийттирлээ. Беш чылдын төңтүзүгө чедир пландан ажыр чүс-чүс муң рубльдин продукциязын бээр.

Саранск. Даг-дугу болгаш цемент кылдырларын Алексеевск комбинатының коллектив мо-сквачылары болгаш Ленинград-чыларын эгелээшкини ийи-биле деткээ. Беш чылдын ноябрь 7-ге чедир күүседирин болгаш оналганын 1970 чылдың ноябрь 7-ге чедир күүседирин болгаш оналганын 21 миллион шифер плиталары база 290 километр хоолойларын бугурун үндүрерин шийттирлээ. Бо чылдын он бир айларының оналганын ол бугурулгелер хуусаа бетинде күүсеткен, чурттуу чаа тудуларынче оналганын алып шиферден кылган алды миллион чыгган плиталары база бежен километр хоолойларын чорудуп берген.

Рудный. Казахстаның «Соколоврудстрой» трестиниң коллектив беш чыл планын хуусаа бетинде, 1970 чылдың ноябрь чегинде чедир күүседир дөш чарыштыпты. Соколовск-Сарбайның даг-руда арылгалынын комбинатынын калбартып турар арылгал бугурулгелериниң бугурулгелериниң а ол ышкып Лисакоскинниң даг-руда бугурулгелериниң бирги ээлчээн өй-шаанда ажыл-далга килерини шийттирлээ.

Ульяновск. Дук кылдыгып пестер бугурулгелериниң Ульяновск каттыжышкыны продукция бугурулгелериниң талазы-биле чыл планын күүседирин болгаш бо чылдын төңтүзүгө чедир пландан ажыр ам-даа хөй продукциязын бээрүн хүлээген. Тураскал тутууг ол бугурулгелер каттыжышкыны москвачыларын деткивишкан, беш чылдын планын 1970 чылдың ноябрь бирге чедир бугурун күүседирин болгаш чурттуу пландан ажыр 2 миллион 600 муң метр дук кылдыгып пестерин бээрин шийттирлээ.

Житомир. Полесениң колхозтарының тарып өстүргени торту-лаңчак волокондан болган леддан баштайгы он-он муң тонна материалды Житомир областың заводтары ажылдап кылган. Пестазы бугурулгелеринче бедик шынарлыг 320 тонна торту уалынын пландан ажыр чоруткан. Ол материалдан миллион чыгган метр пестерин белектеп болур.

Новомосковск. Амдыралды хиниязынын бараанынын бугурун талазы-биле чуртта он уаут дуну заводту беш чыл планын бугурун мунда туруп эгелээ. Уаут бугурулгелериниң турары 24 гектар шалдуу уаут оңгарын акскаваторлар казып киргипкен.

Ставрополь. Бо крайнын ажыл-агыйлары хөзүгө күөкүтүк сиңирерин доосан. Благодя Правоеорыктын сугтарыга системаның зонасында ажыл-агыйларын тараагыларын оза эки ажылдаан, ол зонанын колхозтары болгаш совхозтары пландан ажыр он-он муң гектар черлерде сугту шийттирлээ.

Нирев. Зуевск депозитун ма-

С. ФЕОКТИСТОВТУҢ ФОТОГА.

Чарыштын тугун бедик тудар

Октябрьның Социалистик Улуг революциязының бежен чылынның ийилейлиг чылы доостур чокчулап олурар. Ол болза совет улустун бугурун андуу улуг үүмө-хөректериниң, чогадыкчы инициативанын калбак нөпөрелинниң кайгамчык чылдарының бирээзи болган. Коммунисттик тургузушкунуң калбак програмказын айтыган, СЭКП-ниң XXIII съездин: «Совет эрге-чагырганың баштайгы чылдарында-ла, ажылдын аңгынын көдүрүп үндүргени, социалистик чарыштын тугу бистиң Төрзөн чуртувустун экономайзын хөгжүдериң чаа беш чыл планын күүседир дөш партияның болгаш улустун демиселиниң бугу орутарында өндүр чарагайы-биле киришип тургун!» деп онзалап демдеглээ. Беш чылдын ийи чылдарында совет кижилер кайгамчык чаагай чедискинерин чедип алган. Ол бугунуң дугайын ийилейлиг бугурундо сеткил ханышкыны-биле түңнел көргөн. Ыңчалзажок совет кижилер чедип алдынган чүүлдеринге наман-даа омургазас болгаш килер үеде боттарының сорулгаларын база перспективаларын төдөрдөр чаагай чакчыдыг.

Улус ажыл-агыйын хөгжүдериң беш чыл планын хуусаа бетинде күүседир дөш социалистик чарышты калбартыр талазы-биле үлөтүр бугурулгелериниң, транспорт, туудуу организациаларының коллективтериниң, колхозтарын болгаш совхозтарын инициативаның дугайында СЭКП ТН-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүделиниң болгаш ВЦСПС-тин доктаалына үндээлээш бугу чурттаазы ышкыш, Тыва АССР-ниң үлөтүрүнүн, көдээ ажыл-агыйының хай-хай коллективтери чаа-чаа бедиктен хуузалгелерин ап турар. Ол чарыштын эгелээкчилери болган Мосизаның болгаш Ленинградтың үлөтүр бугурулгелериниң коллективтериниң патриоттуг эгелээшкининиң зербишкан. «Тыва даг-дугу» комбинатын, Кызылдак электри станциязынын коллективтери болгаш Танды районнуң амылчы чоннары бо талазы-биле чарыштын эгелээкчилери болган.

СЭКП обкому, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүдели болгаш обкомпрофсоюзил чөвүдели мурнакчы коллективтерин болгаш Танды районнуң амылчы чоннарын эгелээшкинерин бугун деткип, республиканың үлөтүр тууду болгаш транспорт организациаларының база колхозтарын болгаш совхозтарын бугу ажыл-ишчилериниң ортузунга беш чыл планын хуусаа бетинде күүседир дөш социалистик чарышты улам калбартып, ону дээштиг кылдыр организастаарын чер-черде партия, профсоюзил, комсомол организациаларына сумалзан.

Алдынган хүлээлгелерде болгаш Тандының амылчы чоннарының ийги-гырында ону күүседириниң талазы-биле төдөргөй практиктик хемчеглерин айтып турар. Чинээ, беш чыл планын хуусаа бетинде күүседир дөш, В. И. Ленинниң таруттугун хунуңдан бээр 100 чыл болурунго төлөптик умуражыр дөш социалистик чарышка киришиптешкен, Танды районнуң көдээ ажыл-агыйының амыл-ишчилери күрүңгө тарза садарының беш чыл планынын сорулгаларын 1968 чылда база ээти, сүттү, дүңкү садарынын планын 1970 чылдың ноябрь 7-де күүседирин аздаан. Ол сорулгаларын чедискининиң күүседир төлээде беш чылдын үшкүзү — 1968 чылда база-ла төдөргөй хүлээлгелерин алган. Ол ышкыш «Тыва даг-дугу» комбинатын, Кызылдак электри станциязынын коллективтериниң хуузалгелериниң экономайзын талазы-биле төдөргөй саналгаларга үндээлгенин болгаш практиктик база техниктик хемчеглер-биле быжыглаттыган. Ол хүлээлгелер болгаш ийги-гыры республиканың солуннарынга пар-латтыган.

Хүлээлгенин алыр, эгелээшкинини ылыры дээрге улуг ажыл-хөректин чугаа эгези-дир. Кол чүвө чүл дие, ону күүседир талазы-биле организасты болгаш техниктик хемчеглери күштелдери, бар курлавырын, ар-галарын долузу-биле амылаары болур. Он-биле кады партия, профсоюзил болгаш хай-ниити организациалары амылчы чоннарың күнүн планын сорулгаларын күүседиринче мобилизастап, социалистик чарышты калбак нөпөрелдиг кылдыр организастаар, оң дээштиг чоруун бедикер хүлээлгелер.

Ыңчалзажок бисте социалистик чарышты организастаарын экижидер талазы-биле хемчеглери киошкан организастап турар, хүлээлгелер экономайзын талазы-биле үндээлгенин, төдөргөй эвес, ону күүседиринче организасты болгаш техниктик хемчеглер амылдан кылдынган болу-лаар. Хөвү-Ансының хлөб заводунун, Кызылдак болгаш Кызыл-Мамактын туувиу заводтарының, Чадананың база Тожунуң амылдар хандырылга комбинаттарының, ниткизи-биле тууду организациаларының социалистик хүлээлгелериниң күөсеттинмий турарының бир чылдагына өң-биле тайылбырлаттынар. Ниткизи-биле республикада он үш бугурулгелер ийилейлиг хүлээлгезин, дээш каш коллективтер күш-ажылдын бугурулгелерин бедиктериниң он айлар планын күүсетпезен чорук беш чылды хуусаа бетинде күүседиринче багай салдарын чедирин турарын шуут чугаалар херек.

Надзын ажыл-ишчилери юбилей чылында боттарының алган хүлээлгелерин күүседир дөш эрес шудуругу ажылдааны билдингир болгай. Ыңчалзажок чамдык «Тес-Хем», «Барлык» совхозтарда хүлээлгелерин күүседир талазы-биле организасты хемчеглери киошкан боттандырдып турар. Он-биле кады Эрзиниң «Чаа орун», Би-Хеминиң «Искра» колхозтарында болгаш өске-даа черлерде ышкытлаашкыны багай организастаан, ыңчангаш мал чудал эгелзэн дугайында медээлер редакцияга кээп турар апарган. Амы үеде багалды ыдыг турар он ажыл-агыйларга хүлээлге күүседир дугайында кандыг чугаа турарың?

Алдынган хүлээлге бүрүз экономайзын үндээлгенин, ону күүседир талазы-биле организасты хемчеглер-биле быжыглаттыган турар умурлук. Ажыл-агый чылы доостур турар чүвө төлээде, коллектив бүрүзү ийилейлиг чылда кылдынган ажыл-хөректериниң ханы анализин кылып, ажылдаттынаан курлавырын, бар аргаларын дилеп тывар херек. Он-биле кады беш чыл планын хуусаа бетинде күүседир дөш хайныгып үн-ган бугу улустун социалистик чарыгының үлөтүрүнүң болгаш көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчн бүрүзү хаара туттуңган турарын дээш партия, профсоюзил болгаш ажыл-агый органдары ону улам калбак нөпөрелдиг, дээштиг кылдыр организастаар, материалдык болгаш моральдык идиг беринишкини шын дүшүртүр умурлук. Ындыг таварылгада хүлээлге чедискининиң күөсеттерин, социалистик чарыш чаагай үрө-түңнелдиг болур дээрзин утпас херек.

Н. В. Подгорный Финляндияда

ХЕЛЬСИНКИ. (СЭТА). ССРЭ-нин Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный Финляндияның хамаарышпас чоруунуң 50 чылын байыр-алынга киржирин-биле Финлянд Республиканы Президентин У. К. Кекконенниң чалаанын өзугаар Хельсинкиде барган.

Хүндүлүг совет аалчылары фин найыс-ыдал байырлаады-биле уткаан. ХЕЛЬСИНКИ. (СЭТА). ССРЭ-нин Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный декабрь 5-тин эртенінде фин чактактын хүдээп алышкынын бар бажылынга чоран. Национал байыр-дал — Финляндияның хамаарышпас чоруунуң 50 чылы-биле холбаштыр Финлянд Республиканы президентин У. К. Кекконенге байыр чедириниң байырыг өзүлалы анаа болган. Н. В. Подгорный топчу чүвө чугаалааш, найыралчы чуртун баштынынга байырлыг чагай тывыскан.

ХЕЛЬСИНКИ. (СЭТА). Финляндияның хамаарышпас чоруунуң 50 чыл оюнга холбаштыр Дош ордузунга улуг байырдал болган, ону бугу улустун юбилейлиг байырдалы деп адаан. Алды мун чыгам кижя ол ордуга келген. Даштыкы аалчылар база анаа келген. ССРЭ-ниң төлээлекчилеринге — ССРЭ-нин Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорныйга болгаш ону үдээш кижилерге хүндүлүг олуттарын тускайлаан.

Финлянд Республиканың президентин У. К. Кекконен илеткеп кылган. Финляндияның төөгүлүг оруунун дугайын, сөөлгү бежен чылда чурттуу хөгжүлдээни дугайын, Совет Эвилелиниң болгаш Финлянд Республиканы аразында кады ажылдажылганы дугайын, ийи чурт-тун тайбын дээш демиселини дугайын президент төдөргөй чугаалаан.

Бүгү күштү үндүрүп тургаш...

Танды районнуң «Коммунисттик херел» колхозунун Оюн Шараның удурткан № 1 хойжу бригаданың юбилейлиг чылда шээр малдын баш санын өстүрүп, оон продуктуларын бедикер талазы-биле боттарыга алган хүлээлгелерин чедискининиң күөсеткенинде ам колхозтун дээр ажылдыг хойжу бригадаларының бирээзи болу берген.

О. Лаа-Сүү — 6 хураган болгаш 500 рубльди алгылаан, бо данымын уламчылар болза хөй болур.

Бригаданың 12 муң баш шээр малын ышкытлаашкыны организастыг килрген. Мал ажылдыга сар-лаа, шынар-даа талазы-биле бедик көргүзүлгелерин чедип алмыр дөш, ук бригаданың ажыл-ишчилери № 2 бригаданың социалистик чарышпа база катан кыйгырганар.

Чаш хураганнар камгалап алыры-ның база дүк кыргырының талазы-биле колхозтун берген планын оналгаларын ажыр күүсеткелдиз хойжуларга Улуг Октябрьның 50 чыл оонун байырлары таварыштып 27 баш хураганнар-биле база дөш дүктү кыргыш-алышпа дөш-өң-ша-биле немедде төлөвтерин бергилээп. Чинээлэргө, хойжулар: М. Дөстөк 10 хураган, 500 рубльди.

Бригада төүндө ам 10 тонна си-ген, 3 тонна сүзү чедирткен. Мал чедириниң сөөртүлгезин түтүт-тээшкинин эгелээ.

Кышталдарда чедир кылдынмаан үрүмкө септелгелерин чооксу хун-лерде бригаданың кочкугунери боттарының күрү-биле доозар болгаш малчыларын чуртталга байындарында, өлгөндө чамдык чымыл-латтынаан чүдүлери чедир кылдыр талазы-биле хемчеглерин ап турар.

Берт-Дагда бригада төүндө 400 баш анык хойлары хур, эки кыш ажырамы-биле оларга немедде тем-лерин — сиенин, сислөтү, сулайы болгаш өскөлдөрү-даа берип турар. Анык хойларын декабрь орталында шуут туртуу амылдарга киргери бригаданың ышкында көрдүгөн.

Бригада төүндө ам 10 тонна си-ген, 3 тонна сүзү чедирткен. Мал чедириниң сөөртүлгезин түтүт-тээшкинин эгелээ.

Амы үеде мал оолдаашкынынга белектеп талазы-биле кичээлгөй-нин улам улгаттырып тургаш, бо чы-лын чаш хураганнарын чедирип чокка бүрүн ажаап алыр дөш дем-исел — бистин эң харыскалгыг ажылдымы ол, ону организастыг эрттирер дөш бугу жүжүтүсү үн-дүрө бие — деп, хойжулар чуга-лап турарлар.

Кызыл хоорай Совединиң «Тере-Хөз» көдээ ажыл-агый артедийн амылдары бо аныкыр сөзүндө 19 муң дини, 400 киш болгаш өске-даа өң-өлүктү өстүрүп, колхозуна кирер хүлээлге алган, 104 кижя анык эйттигэн турган.

Колхоз баштаар чери өлүк планының күөсөлдөр өөрөңдү көргөп, эң шилдөк 30 аңчыны база катан алыртарган.

Колхоз баштаар чери өлүк планының күөсөлдөр өөрөңдү көргөп, эң шилдөк 30 аңчыны база катан алыртарган.

Совет улус, социалистик чурт-тарда бистин өнүктүрүвас, деп-шигелиг бугу кижя төрөлгөтөн кайгамчыктыг улуг болушкун — Улуг Октябрьның социалистик революциязының 50 чыл оонун юбилейин чырыктыктыг байырдал кылдыр демдеглеп эрттиргенер.

1917 чылдың ноябрь 22-де (эрги сан-биле) революстуг сулар дугайында алтырыны РСФСР-нин улус комиссарларыны Чөвүделениң хуралында чуга-лашкан соода. В. И. Ленин сул дугайында № 1 Декретке ат салган.

Совет судтун тургузууну эгелээштин баштайгы хүндеринден эгелээш, оон ажыл-чорудулганынга миллион-миллион кижилерин, судка улус төлээлекчилериниң хүлээлгезин күөсетип эгелээш кижилерин, долу эргидип шийткөөкчилерин хаара туткан.

Дарлакчы эрге-чагырганы дүжүргөп, күрүениң чаа хевирин — Советтер Республиканын тургускан демократиянын чаа хевирин — ажыкчы чоннарын демократиянын башылап тургус-

Бо Декретти өзүтээр хааным Россиянын суд системанын бугу эвеноларын дүжүргөн болгаш кижя төрөлгөтөннү төөгүзүндө эң чөптүг суд тымылган, ол суд күш-ажылды чонун эрге-ажыктарын бүрүнү-биле камгалап, эрге-чагырганы холга алган, социалистик күрүени тургузап эгелээш чонну камгалап турган.

Улус шийткөөкчилери болгаш Тыва АССР-нин Дээди Судунун кечигуннери эштер О. Т. Охемчик, С. С. Шалчина, И. Ф. Петухов, А. Т. Соломатов, Д. Б. Ондар олар-биле чегрелештер чонун авторитетин дүрүм өзүтээр чалаап алган улус төлээлекчилери эштер Даваа, Хвостов, Чернова, Серен, Чингиз, Ондар, Бошкар-оол болгаш өскөлдөр-даа ажылчы чоннарын негедде, хергелдериңге боттарынын сагыш-сеткилин ханызыннан эвилеп болуп, кемияг

каш, Улуг Октябрьның социалистик революциязы дарлакчыларын эрге-ажыкча бараан болуп, бай-ларын эрге-чагырганы камгалап турган эрги суд системанын дүжүргөн.

Совет судтун тургузууну эгелээштин баштайгы хүндеринден эгелээш, оон ажыл-чорудулганынга миллион-миллион кижилерин, судка улус төлээлекчилериниң хүлээлгезин күөсетип эгелээш кижилерин, долу эргидип шийткөөкчилерин хаара туткан.

Улус шийткөөкчилери болгаш Тыва АССР-нин Дээди Судунун кечигуннери эштер О. Т. Охемчик, С. С. Шалчина, И. Ф. Петухов, А. Т. Соломатов, Д. Б. Ондар олар-биле чегрелештер чонун авторитетин дүрүм өзүтээр чалаап алган улус төлээлекчилери эштер Даваа, Хвостов, Чернова, Серен, Чингиз, Ондар, Бошкар-оол болгаш өскөлдөр-даа ажылчы чоннарын негедде, хергелдериңге боттарынын сагыш-сеткилин ханызыннан эвилеп болуп, кемияг

каш, Улуг Октябрьның социалистик революциязы дарлакчыларын эрге-ажыкча бараан болуп, бай-ларын эрге-чагырганы камгалап турган эрги суд системанын дүжүргөн.

Совет судтун тургузууну эгелээштин баштайгы хүндеринден эгелээш, оон ажыл-чорудулганынга миллион-миллион кижилерин, судка улус төлээлекчилериниң хүлээлгезин күөсетип эгелээш кижилерин, долу эргидип шийткөөкчилерин хаара туткан.

Улус шийткөөкчилери болгаш Тыва АССР-нин Дээди Судунун кечигуннери эштер О. Т. Охемчик, С. С. Шалчина, И. Ф. Петухов, А. Т. Соломатов, Д. Б. Ондар олар-биле чегрелештер чонун авторитетин дүрүм өзүтээр чалаап алган улус төлээлекчилери эштер Даваа, Хвостов, Чернова, Серен, Чингиз, Ондар, Бошкар-оол болгаш өскөлдөр-даа ажылчы чоннарын негедде, хергелдериңге боттарынын сагыш-сеткилин ханызыннан эвилеп болуп, кемияг

каш, Улуг Октябрьның социалистик революциязы дарлакчыларын эрге-ажыкча бараан болуп, бай-ларын эрге-чагырганы камгалап турган эрги суд системанын дүжүргөн.

Совет судтун тургузууну эгелээштин баштайгы хүндеринден эгелээш, оон ажыл-чорудулганынга миллион-миллион кижилерин, судка улус төлээлекчилериниң хүлээлгезин күөсетип эгелээш кижилерин, долу эргидип шийткөөкчилерин хаара туткан.

Улус шийткөөкчилери болгаш Тыва АССР-нин Дээди Судунун кечигуннери эштер О. Т. Охемчик, С. С. Шалчина, И. Ф. Петухов, А. Т. Соломатов, Д. Б. Ондар олар-биле чегрелештер чонун авторитетин дүрүм өзүтээр чалаап алган улус төлээлекчилери эштер Даваа, Хвостов, Чернова, Серен, Чингиз, Ондар, Бошкар-оол болгаш өскөлдөр-даа ажылчы чоннарын негедде, хергелдериңге боттарынын сагыш-сеткилин ханызыннан эвилеп болуп, кемияг

ЭКИ ШЫНАР ДЭЭШ

Республиканың ач өстүрер ажыл-агыйында ам бо хүндерде кургусса эки шынарлыг эки чымыч алдына — маңуунилек дилга кештерин белектери дээш хаймышкыныны ажыл-иш эгелээш. Кызылда дилга өстүрер ферма ноябрьның 20-ден эгелээш, ам бо хүндерге чедир 500 ажы дилга кештерин өлүк бааламын дүжүргүска белектерин.

Ажыл-агый бо юбилейлиг чылда 3 муңдан эгези эес кештерин декабрь 25-тиң бетинде күрү-несте кийер хуузалганы алган. Ону күүседиринче бугу эржекче чугаа чүдүлери баш бурун-лаар белектерин. Он кижя составта бригаданың четчелер тургус-кан, оларын чугаа чепсек-гөрсөлдөр-биле хандырган.

Кештин үс-чаан ашап арыл-лаарына Корни Андреевич болгаш тептеп кадырларын Павел Андреевич Боднаростов тус бүрүдө бедик мержейдик болуп, өскөлдөрүн оналганын турарлар.

Корни Андреевич хун бүрүдө 20—25 чедир кештерин үс-чаан ашап турар. Павел Андреевич 500 ажы кешти чугаа эки шынарлыг кылдыр тептеп кадырлар.

Дилга кешин соларына Лю-бовь Николаевна Ленисова кай-тамчы шалкынын ажылдап, хунде 60—70 чедир кештерин сооп турар. Дилгени өндүрүр-ден эгелээш, кешин өлүк баала-мынга бажылыгже чедир кылдыр бугу ажылдары таварыштыр организастаарына зөөтешти өш А. А. Трошин ажыл-агый чоруун көргүскөн.

Бригада декабрь 25-тиң бетин-де эки шынарлыг 3 муң дилга кештерин күрүңгө кийер дээш ам бо хүндерде куженишкы-нын ажылдап турар.

Колхоз баштаар чери өлүк планының күөсөлдөр өөрөңдү көргөп, эң шилдөк 30 аңчыны база катан алыртарган.

К. ШОЖУҢ.

Колхоз баштаар чери өлүк планының күөсөлдөр өөрөңдү көргөп, эң шилдөк 30 аңчыны база катан алыртарган.

К. ШОЖУҢ.

Колхоз баштаар чери өлүк планының күөсөлдөр өөрөңдү көргөп, эң шилдөк 30 аңчыны база катан алыртарган.

К. ШОЖУҢ.

Колхоз баштаар чери өлүк планының күөсөлдөр өөрөңдү көргөп, эң шилдөк 30 аңчыны база катан алыртарган.

К. ШОЖУҢ.

Колхоз баштаар чери өлүк планының күөсөлдөр өөрөңдү көргөп, эң шилдөк 30 аңчыны база катан алыртарган.

К. ШОЖУҢ.

Совет судтун бежен чылы

каш, Улуг Октябрьның социалистик революциязы дарлакчыларын эрге-ажыкча бараан болуп, бай-ларын эрге-чагырганы камгалап турган эрги суд системанын дүжүргөн.

Совет судтун тургузууну эгелээштин баштайгы хүндеринден эгелээш, оон ажыл-чорудулганынга миллион-миллион кижилерин, судка улус төлээлекчилериниң хүлээлгезин күөсетип эгелээш кижилерин, долу эргидип шийткөөкчилерин хаара туткан.

Улус шийткөөкчилери болгаш Тыва АССР-нин Дээди Судунун кечигуннери эштер О. Т. Охемчик, С. С. Шалчина, И. Ф. Петухов, А. Т. Соломатов, Д. Б. Ондар олар-биле чегрелештер чонун авторитетин дүрүм өзүтээр чалаап алган улус төлээлекчилери эштер Даваа, Хвостов, Чернова, Серен, Чингиз, Ондар, Бошкар-оол болгаш өскөлдөр-даа ажылчы чоннарын негедде, хергелдериңге боттарынын сагыш-сеткилин ханызыннан эвилеп болуп, кемияг

херектер-биле эптеш чок демисел-жип тургаш, бугу нийти хүндү-леда болгаш үнелеп көрүшкүнү чедип алганар.

ЧЕДИШКИННЕРНИ УЛАМ БЫЖЫГЛААР

БЕШ ЧЫЛДЫ—ХУУСАА БЕТИНДЕ

БАШКИР АССР. Салаваттың техниктиг шил буюдур заводунда пронат чеги амылдаа кирген. Завод чында 3 миллион дербелчин метр шил буюдур—телевистингичи күчү-шылдыгы. ЧУРУНТА: чаа шектин шил экилдирер печказы. Фото Б. ИЛИПИНЦЕРНИИ, СЭТА-ның фототехникасы.

Таяды районун амылчы чоннары Октябрьдин социалистиг Улут революциянын 50 чылынга аадар болдурган социалистиг хузаагелерин эрестиг куусеткен, ам беш чыл планын сорудгаларын хуусаа бетинде долдур болгаш ажыр кууседир даш боттарынын мурунда сорудгаларын салган амылдан турарлар. Чыл планында ажыр 27800 тонна тарааны, 478 тонна сүтү, 296,2 тонна этти, 64,5 тонна дүктү курунеге саткан. Юбилейинг чылдын планын сорудгаларын болгаш боттарына алган социалистиг хузаагелерин кууседирине «Межегей», «Элегес», «Тиледег» совхозтар болгаш «Революцияныг чалбыжы» колхоз она шылгаран унген.

Социалистиг хузаагелерин хуусаа бетинде эрестиг куусеткен даш, районун бүгү колхозтары болгаш совхозтары кымы туктар-биле шактананар: «Элегес» совхозу РСФСР-нин Дэди Советинин Президиумунун, Министрлер Чөвүделенин болгаш ВПС-тин тураскаалдыг Кымыл тугу-биле шаанаан. Дуржула станица СЭКП обкомунун, Тыва АССР-нин Дэди Советинин Президиумунун, Министрлер Чөвүделенин болгаш облпрофбюродин тураскаалдыг Тугу-биле шаанаткан. «Межегей», «Тиледег», «Россия» совхозтар РСФСР-нин Министрлер Чөвүделенин болгаш ВПС-тин шилчир Кымыл туктары-биле шаанатканар. «Коммунизмниг херели» колхозту партия райкомунун болгаш райкуускомунун мөнгези-биле кадалаар тураскаалдыг Кымыл тугу-биле шаанаткан, а «Революцияныг чалбыжы» колхоз юбилейинг чылдын 9 айларнда районун колхозтарынын чалбыжы совхозтарынын аразына чарыштыг тилекчилик болуп, СЭКП райкомунун болгаш райкуускомунун колхозтар болгаш совхозтар аразына шилчир Кымыл тугун чаалаан алган.

Бо чактеер, Таяды районун колхоз, совхозтарынын амыл-инчилеринин юбилейинг чылда ани түнвеледеринг амылдарын болгаш оларын о эрес-маадырлыг күш-ахылын бедни-биле унаен көргөниги барымдаа болуп.

Улут байыраага аадар болдурган социалистиг хузаагелерин долдур болгаш ажыр кууседирине бистин муракчыларыстыг улут-хузуу болгаш тасгер-чиже улут. Оларга 700-ден 1000 ажыр га черин тарааны кестирген сурагалыг механизаторлар Монгуш Маадыр-оол, Ооржак Балдар-оол, Михаил Монгуш («Тиледег» совхоз), Леонид Исаков, Михаил Чернышев («Межегей» совхоз), Саят Баржин-Кара («Россия» совхоз), Оюн Диртык, Леонид Бирик («Коммунизмниг херели» колхоз), 11 айларда саар инек бүрүзүндө 2500-ден 3000 кг чедир сүтү саап алган сурагалыг саанчылар Мария Сабельникова, Зинаида Кравченко, Серфияна Илленин, Зинаида Реодко, Матрена Хромченко («Межегей» совхоз), Бадарык Аптак-кыс, Бай-Кара Бицик-кыс, Ина Барманитова, Тамара Оюн («Элегес» совхоз), Анна Стеблянская, Надежда Клепикова («Россия» совхоз), адалдыг хойжурлар, түс хойга ошааштыр 108-ден 120 хураганарын алган Куулар Дажы-Серен, Оюн Балган («Тиледег» совхоз), Монгуш Достег, Оюн Сактай («Коммунизмниг херели» колхоз), Оюн Орамбал, Серен Монгуш («Элегес» совхоз); муракчы бызаа ажаакчылары, хонукта бызаа бүрүзүндө ортумаа-биле 1120 грамм немелде дашын ап турар Монгуш Чечемца («Тиледег» совхоз) Клавдия Чүрөмчи («Россия» совхоз), Илья Эислер («Межегей» совхоз) болгаш он-даа өске хой-хай муракчыларын аттары адал болуп.

Он ишкан, амыл-херезинге мергежилдинг, кезде амыл-агыининг буюдурларын организацинга боттарынын организацин талаларын болгаш ханы билин көргүзү турар кезде амыл-агыининг түскэй эрестингичеринг чамдыктарынын аттарын адал болуп. Оларга «Тиледег» совхозтуг кол агроному Василий Новиковту, дуржула станицаныг кол агроному Степан Молодецки, «Межегей»,

«Тиледег» совхозтарынын кол зоотехниктери Заревич, Степан Прудкин, зоотехник Валерий Чернован, «Элегес» совхозтуг улут мал эчизи Инокентий Зверевти, улаларга стапциянын мал эчизи Карбановту, районун кезде амыл-агыин эрестининг кол агроному эш Иван Андреевти кийрип болуп.

Болжол, совхозтарынын партия, профсоюз, комсомол организацингалары болгаш баштаар черлери социалистиг чарышты көзүндө амыл-инчилеринин ортузунга өскү, даштыг чорутуун чедип алырынга күш-ахылын материалдыг болгаш моральдыг сонуургалын калбаа-биле ажаалап турган. Социалистиг чарыштын тилекчилерин бүгү талаагы мактап, шаанаар, оларын күндүткөп көөр чоруткар районун колхоз, совхозтарына бригада, ферма бүрүзүндө калбарган турган. Районун колхоз, совхозтары 53 муракчыларын Кымыл — Шунеска — Абакан — Москва — Ленинград чедип «Найырал» демир-оруунга аксурууна чоруткан. Октябрьдин социалистиг Улут революциянын 50 чыл болган он тараанын социалистиг чарыштын эшылгаран тилекчилеринге тыза өөрчүтүнгөн 3 алытарын, 3 мотоциклидин байырыг хурадаларга болгаш митингаларга тыныскаан. СЭКП райком, колхоз, совхозтарынын баштаар черлери болгаш партия, профсоюз организацингалары, социалистиг чарыштарга бедик көргүзүлгөндө чедип алган 300 кире муракчыларын хундуугу биликтер-биле болгаш 1300 адыг муракчыларын өрестиг белектер-биле шаанаан. Он ишкан 15 эки муракчылар районун күш-ахылы алдарын хундуулде дептерине кийр бижаткен.

Мындыг амылгыг кемчелер кижилерин күш-ахыла сонуургалын беднип, оларын кылган амыл-херезинге харысалгаын улалтырып турар. Байыралдыг чылда чедип алган чедикшиктер беш чыл планынын салган сорудгаларын ажыр болгаш долдур кууседирине чугула идиги берип турар.

Районун партия организацингалары болгаш бүгү коммунистери чедип алган чедикшиктерин бижгалып, беш чыл планынын үшкү чылдын планын сорудгаларын чедикшиктерин кууседирине чугула чүдүлгө аман өгөпел тургузарынче кичээгейни салып, артып турар амыл-агыин чылда турган четпестерин каттап-тава даш, боттарынын кылган амыл-херезин анализдеп, шүгүмчүлөдиг боу-биле көрүп турар.

Юбилейинг чылдын II айларында амыл-агыин болгаш култура тургузушунга чедип алган чедикшиктер-биле чергелештир четпестерин барын айтыр чугула. Илалтын районун амыл-агыининг кезде амыл-агыин машиналарынын септелген ам-даа шудувааны, кончук оожу темпниг көрүп турар. Чамдык «Межегей», «Россия», «Тиледег» ишкан совхозтары бо амылдар куду денемде болгаш ол темпни дурдетпес болза, дортук кварталдын тракторлар септерининг график-планынын үзүрининг чөгүндү турар. Үзүрин арылаашкыны болгаш үзүрининг сөдүрүзүгү талаа-биле амылдар оожум чоруп турар. Бо амылдарын дурдетпел, чөгүрү негелдене чедир тургузарынын талаа-биле колхоз, совхозтарынын улут-тукчулары болгаш партия, профсоюз организацингалары тодарайг кемчелерин кыска хуусаада ап чоруткан турар ужурагү.

«Россия» совхозтуг болгаш «Коммунизмниг херели» колхозтуг улут-тукчулары болгаш партия организацингалары мал кыштагалдыкшыкынче четпес кичээгейни салып, малактыг мрак черде чурттап турар малчыларын култура болгаш амылдар хандырдыгызынче кичээгейни чөгүрү үзүндө салбаанын чүдүлгөндө бо амыл-агыининг чамдык малчыларын кыштаар балчыларын оок, эки септетининг, одаары кыска чөтпес. «Коммунизмниг херели» колхозтуг Бак-Ияшта, Элегес уунда, «Россия» совхозтуг Ортаа-

Үзүндө, Калба-Аргада малчыларга кино, автолавка болгаш кино экилери кончук өтөпел барып турар. Районун чамдык амыл-агыининг да малчылар ортузунда зоотехникерлер өрестидерлерин ам-даа эрестивен. «Элегес», «Россия» совхозтарынын партия, профсоюз организацингалары малчылар ортузунга политик-кижиздилегилг амылды кошкаткан болгаш ол амылдарын ам-даа чөгүрү негелдене чедир тургусууна.

Үстүнде айтылган четпестерин кыска хуусаада чылдарынче утланган чөгүрү кемчелерин амыл хандырдыгызын партия, профсоюз организацингаларынын болгаш районун кино четкиларын директорларын, калык камгалаа киялдинден негетинин турар.

Таядыныг амылчы чоннары беш чыл планын хуусаа бетинде кууседир даш, чөкөкта чаа келдиги бугу амыл-инчилеринче кийгырынын ундурин, чарыштын агедекчелери болгаш партия, профсоюз организацингаларынын чугула сорудгаам болза кезде амыл-инчилеринг бүгү күзүн, беш чыл планынын сорудгаларын хуусаа бетинде, 1970 чылдын ноябрь 7-де кууседирине утландырып, социалистиг чарышты бугу талаагы калбарып турган, бедик дүктүгү өстүрерин болгаш индигин малын продукттуун беднир чедип алыр болуп.

Ылангы, чонун културлукчулукун, оларын агедекчи инициативанын улам дегин калбартышына, бистин партияныг болгаш совет куртуунин организацингалары болгаш тургузуучуу — Владимир Илч Ленининг туртуугунг хундун бөрү чылдыг бугу талаагы чедикшиктер-биле ужуражыр даш социалистиг чарышты улам калбартып, партия организацингаларынын талаандыг мадаа организацингалары кемчелерин күштедирер ужурагү.

С. ХИРЛИК-ООЛ,
СЭКП-нин Таяды райкомунг секретары.

ЭКИ ЭГЕЛЭЭН

Мал кыштагалашкынын организацингалары, малга эресток чугула чөм сууру тургузары, кышкы үеде малчыларын амылдар хандырдыгызын өскөндөр амы үеде ани чугула айтырылганын бирээни.

Өвүр районун «Кымыл тук» кезде амыл-агыин артелине бо талаа-биле байлаа кандыгы?

Беш чылдын ийги чылда куруне мурунга кууседир хузаагелерин колхоз Октябрьдин социалистиг Улут революциянын 50 чылынга чедир бугу көргүзүлгө аайы-биле куусеткен. Ичканган инитинин малдыг чымы болгаш тодуг кыштагалашкынын организацингалар даш ам хой амылдарын кылган. Колхозтуг шөр мал 29, бода малы—24 кезек черде кажаларын эки шынардыг кылдыр септөөн. өзбек өтү-сегининг кыштагаларга чед берген.

Хорумуг-Ойла Кара-Сал Седин өрестокчыл сүт-баран фермазы кыштагалашкыга үлгеринг белеккен. Ол ферманын амыл-инчилери мал кажаларынын септелгенин өскөрткөн туш негезини кылды алган болгаш 150 тона ситенин фермазын чамдык чедирип алган. Эртен кыжын ол фермага мал кыштагалашкыны чөгүмчүлгү өрткенинги сүт-сегинде, коллектив курунеге сүт-сегининг чыл планын ноябрь айныг эгезинде куусеткен. Ферманын малчылары чымыг, чырык бажыларда чурттап, сеткил-сагмы долу өөрүшкүлү амылдан турарлар.

Инда чунар-базын, клуб доктаамал амылдан турар. Ферманын амыл-инчилери күлүзүн доктаамал амылдар болуп, анаа концентратын белеккен, амылдар ирминин, тапшынын болгаш өске-даа чүдүлгү болгаш өвүрүлгү улут сонуургал-биле өрестиг турарын айтыр керек.

Кок-Тейде эш Кара-Сал Давааныг хойжу бригаданы бо амыл-агыин чылда эки түнвеледеринг амылдан, чус хойга ошааштыр чус хураганны алган. Он бригаданын кижигунерин амы үеде шүптү кыштагаларында. Болжол бүрүзүндө мал чемин чедирген.

—Колхоз баштаар чери малчыларын амылдар чуртталгаын улам экижидеринче кичээгейни салган, бо чылдын хойжурларынын кыштагаларында 8 чаа чуртталга бажынын тугу берген. Сарлык каларчыларын адыга, хойжурлар, саанчылар, инек каларчылары болгаш бызаа ажаакчылар чалайжыды туккан бажыларда чурттап турарлар. Малчыларга хамаарымкан 30 бажынын септелгени эки шынардыг кылдыр кылган. мрак-уаак чердерде чурттап турар малчыларын бажыларын чыл кезинде радиопроценттер бар.

Автолаа салдыгымы Роза Монгуш малчыларын куусеткен алычы. Чугула хергелдинг баранарын чыгыг баугаар ал алган, кыштагаларын яригидир салдыган турар.

А участка эмнегезинин эрестокчыл Ина Васильевна Михайлович малчыларын заларына бо-ла чед берген турар. Ол эччи аалдарга барган, амыл-инчилерин калдын хынан, зарылгаларын камгалашырга таймлырларын кылды чорутуп, бажыларга културтуг амылдар чуртталганын тургузарынын дугайын да амылгыг сүмелерин база бөр.

Малчыларын материалдыг сонуургалын бедир талаа-биле хемчелеринг колхозтун баштаар чери чыл саанында ботандырып келген. Эки амылдан малчыларга 27 хураган, 2 бөгалы, 2 молдурган болгаш 1700 рубльди немелде теле-

вир кылдыр берген. Ооң иштинде чус хойга ошааштыр 114 хураганын камгалап алган Саа Мижит-Доржуга беш хураганын берген.

Мал кыштагалашкынын эки эрестиг даш колхоз баштаар чери ам-даа кемчелерин ап, дүстү болгаш мал чеминин 80 хууун кыштагаларда чедирген. Малчыларын колданарына чө одаар мал сөрүтүлгөни организацингалары. Ол амылда 5 автомашына хаара туттулган.

Бо хунерде малчылар мал оодаашкынында хынамчалыг белекчелерин чоруду, чус хураган кажаларын септен, оларга чидиртар эки шынардыг чөмөрүн хынамчалыг белеккен ап турарлар. Чамдык колданарга хой оодап агедей берген. Ичканган колхоз баштаар чери саяныкчип амылдар кижилерин шилди, олар-биле сургааладыг бөсселарын кылды турар.

Колхозта партия организацингаларын малчылар ортузунга кышкы үеде чорудар масса-политиктиг амылдын планын туртуугу, агитаторларын малчыларын кыштагаларында, сүт-баран фермазында бижгалыган. Чыра-Бажында болгаш Кок-Тейде хойжу бригадаларын тептерининг ийи кымыл буюдарын дери тургускан. Согунар болгаш журналдарын почтальоннар малчыларга чөгүрү өй-шанда чедирип турар.

Мал кыштагалашкынын талаа-биле колхозту бо байдыгы өрөштин көргөш, оон дуржулазын негетиндерин кемчелерин районда ала берген болгаш «Кымыл тук» амыл-инчилери кыштагалашкынын талаа-биле амылдан кылган кемчелерин үлгеринг кууседир дээрзинге кижиз бүрүтү бүтүрелдиг.

К. ХЕРТЕН.

Улут Октябрьдин 50 чыл оюнга тураскааланган социалистиг чарышка алган хузаагелерин Бай-Тайга районун «Талаа» совхозунг малчыларын амылдарга ботандырган. Курунегэ эт, дүк, сүт саар планнар байыраал мурунда ажыр куусетинген.

Малчыларын күженишкенин амылдарын түнвелединг малдын баш санын өстүрер план куусетинеринг кырында. Чус баш тогуру малга ошааштыр 88 хураган, 79 алай, 74 бызаа, 91 куулу алдырган. Шөр мал каларчыларын 37 кижиз төрүтү чус баш хой, өшкүден-не 90-дан өрү чам тодуу камгалап алган болгаш 55 хойжу хой бүрүзүндө 2 кг-дан өрү дүгүт кырган.

Бай-Тал салбырын хойжу бригаданы төрүтү чус баш хойга ошааштыр 95 хураганны өстүрген, совхозтуг хойжу бригадаларын аразында социалистиг чарыштыг тилекчилик бригаданы Найырал салбырын Чалпы-Теректе бригаданы бир хойдан-ни ортумаа-биле 23 кг дүктү каларга, дүк буюдур талаа-биле бирти черин алган. Бай-Тал салбырын өшкү бригаданын каларчылары чус өшкүдөн 91 алайн камгалап алдынаан, бир өшкүдөн 1,5 кг дүк кырган.

Чыл келген түшүлүш на мал амылдын муракчыларын хураанын өвүт, боттарынын дуржулазын солчун, өскелерге дамчыды турары

өрүчүгү. Юбилей чылдыга Иргит Эргечин төрүтү чус хойдан 113 хураган, хой бүрүзүндө 2,5 кг дүк алган, совхозтуг чөмкөнү болган. Чус хойдан 111 хураган, хойдан 2,6 кг дүк кырган алган, Иргит Калдар-оол Ийги черин алган. Каларчылар М. Маадыр-оол, С. Кандан, С. Чүдүм, Х. Баалтыг малдын чаш төлүн камгалап алыр болгаш дүк буюдурин көмүлдир талаа-биле бедик көргүзүлгөндө болганар.

Совхозтуг сүт-баран фермаларын амылдарына юбилейинг чылдын эртен айларын да база үр-түндөдиг амылдарына. Сүтүг инити чылдарын көрүдөн, чурт иштининг инектерин бедик саалдын чедип алган саанчылар хой Р. Хертен, Х. Долгар, Д. Бүгүштөй олар боттарына бижгалыган болук инектерининг бир-сүндө-не он айларын дургузунда 1500—1552 кг чедир сүтү сагган, саяныклар ортузунда социалистиг чарыштыг мурунку оодурунда түшкөн.

Чер амылдын талаа-биле совхозтуг тараанын болгаш механизаторлары эки түнвелединг чедип алганар. Забентиндинг дүктүгү өстүргөн, ажаан амылчынын организацингалары чоруткан. Тараажалар куруне шымжамырга хой тарааны киргеткен, кезир чылдын тарылгазын үзүринин урун алган. Юбилейинг чылдыг хову амылдарына И. Бухалтыр, Д. Кийн-оол.

И. Маднай, Ч. Серодар, А. Салчан, М. Байырта-оол, А. Ламжан, Б. Сендемаа, Х. Ужар тергидилерин.

Октябрьдин социалистиг Улут революциянын юбилейинг байыраалынг буюдурга совхозтун дирекциясы, партия, профсоюз комитеттери адын ажыр муракчыларын хундуула бижиктер-биле, өрестиг чүдүлгө-биле шаанаан.

Юбилейге аадар болдурган социалистиг чарыштын организацингалары болгаш улуттугунга совхозта партия, профсоюз база комсомол организацингалары улут ролду ойнаан. Бригадалар, фермалар болгаш амылчылар бүгү социалистиг чарышка бурну хаара туттулган, түс-тузунда бедикте хузаагелерин алган турган. Адынган хузаагелер, планын сорудгалар ажыр куусетининг даш партия организацингалары агитаторларын, активтерин уаестон буртуугу бижгалып, социалистиг чарыштын ани, квалит түнвелединг чүдүлгө, хурадалар тургузун, муракчыларын дендеген, шаанал, маанай, чедир кыдырмаан чүдүлгө эди аларын кемчелерин ани келген. Амыл-инчилеринг чедип алган чедикшиктерин бижгалып, партия, профсоюз болгаш комсомол организацингалары социалистиг чарышты улам-на калбарган.

Ч. НАМДАРАА.

ОКТАБРЫНЫҢ 50 ЧЫЛЫ БОЛГАШ МАОЦЗЭДУНЧУ ПРОПАГАНДА

Делегей кайгамчык хунерин чурттап эрттир турар. Төгүтүг чамдык-даа хууно, Октябрьдин социалистиг Улут революциянын 50 чылы ишкан, чер болганга мичаар байыралдыг болгаш мидик калбаа-биле кажал-даа демделгелерин келген. Кандыг-даа солдунда, кайма-да радио чалгынында — чер болганда бо хунерде чугула Октябрь дугайында, Совет Эвилелинин дугайында болуп турар. Социализмни тургузуп турар улустар, национал болгаш сошнал хосталга даш, тайбын болгаш демократия даш демаселчир Октябрьдин юбилейин чарыштыгы инити байыралды кылдыр көрүп турар. Күш-ахылын кыжылар совет улусту болгаш бистин чуртуу-буути өң чөгүрү негезинде— коммунисттер болгаш бир чоруп Ленинни ширталыгыга хузаагелерин буюдурган болуп турар. Боттандык кымыл турар. Бо байдалды күшүлүктө, депшилегте, эртемге, тайбынга буюдур-ла тамы деп келетегейни депшилегте парлалгазы адыан.

Мао Цзэ-дун болгаш оон бөлүгү Октябрьдин 50 чылын боттарынын биле демделдөөн. Байыралдын бичкин-ле мурунда олар антисоветчи калчарашкынын калбартын, ову чурт кыдат пропаганданын кол өзө кымыл алганар. А байыралдын хунеринде олар Октябрь союдуна 50 чылдар тургузунда совет улустун чедип алган бугу чаалаан амылчыларын бужаргаларын ордандырышына, озаа калчарашкынында, совет улустун чедип алган чедикшиктерининг мыг чоки эрсти-

рип каарын орадышынамын, пекин пропагандистер Совет Эвилелинин инитинг болгаш дашыны полтицин кымыл, ову каржызы-биле халчарашкыны турар.

Маоцзэдулунг антисоветчи пропаганданын мораль болгаш полтицига талаа-биле бууран дүшкөн дугайын оон анткомунисти күштеринг чөпсө болу бергенин фактыны шуут чугулап турар-дыр. Маоцзэдулунг бижжон коозун чүдүлгөни ЮСИА дээр америк адын чери. Барынын Германиянын болгаш Япониянын ани реакцилыг согувары куузелдин-биле чара паралап, таралып турар. Амыл дөкшн удуртукчулар социализмниг төрөон туртууга улут демселече идея талаа-биле эвилелчип кылдыр империалистиг реакцинын адынынга бараа болуп турар, чедир чылга шалтымыаан амылдарын чедеттерин болгаш анткомунисти херестелеринг башкыларын амылдан турар.

Мао Цзэ-дунун буюдурун буюдуртуп болу берген «Жанмын жыбөө» солун байырал хунеринде антисоветчи калчарашкынын бир арнада дөшөш эвисти парлан турар. Совет Эвилелинин экономикагы полтицига, чурттуг буюдурку күштерин дүргөн хожугеринге, улустун хергелге баранарын буюдуринг көвүдөдиринге, кварталарын, школарын, эмгелдерин, кино театрынын, клубтарынын турар калбарынын бистин партиямын болгаш совет чактынг улалымын чымын оо коозун бижгалы-

ларда «буржуа» дедир төртүтүгүн чорутуу, «капитализмдинг азыра тургусууга» кылдыр айтып турар. Маоцзэдулунг сөзү-биле адыга, индиг полтицига совет улусту элдегидүрөдөдиг тамынын кийр октаган, чүгө дээр, амылдар денеленин бедрион болгаш културанын хожугерин «социализмден өскөр апар чорутуу».

«Култура революциясы» дээр чүгө Кыдаттыг экономикагы шылгыны когаралды чедирип, кыдат улустун амылдар денеленин улам кудуктамын билдирер болган. Согулг чылдын дургузунда Маоцзэдулунг амылчыларын боттуг амыл төлөвүн 10—15 ууу эвездерин, а ол ишкан тараанын чуртталгаларын улуу-биле кыжыларын ботандырган. Чүгө капиталисттеринг анаа-ла ат кадалгаан эвес, а буюдур капиталистеринг—ам Кыдатта шөлчон чурттап, сошнал чарыкталарын мурунда эвез турган буюдурларын денеленин амыл-инчилеринг чөпсө дөшөш болгаш хезор артырган амыл полтицига турган. Совет кижилеринг чалай амылдарын бедир талаа-биле улут кемчелерин дугайында шыны кыдат амылчы чоннарга чугулаан бөр чүгө болза, буюдур улалымын чымынга бурдулар дөшөш аныгамы оо болуп ийги. Ичканган пекин пропаганды оо бугу кемчелерин, оон иштинде СЭКП ТК-нын сентябрь пленумунун, СССР-нин Дэди Советининг сөвүтү сөссалынып

бүгү делегейге чүдүдүгүнү көргөн шилчирлерин шуут-ла мыг чоки эрстир турарлар.

Мао Цзэ-дун болгаш оон талаанын чылары кыдат улаларын эдергерин Совет Эвилелинин болгаш өске-даа чурттарынг улустарын кыжынын. «Кыдаттын боттугү бугу делегейнин дашыгыг хун-дур дээр чүгө эвезинг келеткен турар. Бугу чөмкөн кыдыр чарык шерин суржуганарын Илья нефть тымыш черлеринин кешир саалдан турар. О нефть тымыш черлеринде амылчыларын казарма дүртүмү баугаар чурттаар болгаш материалдыг амылдарын өресток чугула чүдүлгөндө куудур турдукууну амылчыларын көмүчүрү-биле солугурун алабаар турар. Дажык бригадалар улалар ап, амылдарды экижидер дугайын бодайы, хары иши адылган-биле чер адылар болгаш оон-биле амылдар ден тараанынга база шак иччаар сүмелен турар.

Пекин пропаганды совет эртемге болгаш чырылмышкыга, литературга болгаш уран чүгүлгө кадым-дошкун халлашыкын кымыл турар. Бистин литературасын кол амылчыларын пекин пропаганды «реакцилыг чогаалдарын» тургузучулары болгаш «интерреволючулар» деп адып турар.

Өрөдөлгөни совет системазын маоцзэдулунг сурагалыг буржуа эртемдеринин негеттеринг турар «буржуа чүдүлү» кылдыр бурруу шаал, мичаарга өң-өң үлөп эртемгер

Мао Цзэ-дунунг адылары» дедир турарлар.

Бистин үевиште коммунизмдинг эңне аштеп чок дайыныны беэни экономикаын, эртемни, културанын хожугер, чонун чалай амылдарын бедир талаа-биле Совет Эвилелинин чөгүлүгү чедикшиктерин хундуу көрү ужура таарыкча турар. Иччалы-даа маоцзэдулунг улустун чедикшиктерин дугайын боттарынын чуртуун амылчы чоннарында динчарындан көргүл, Совет куруненин чедикшиктерин бүгү арта-биле чакырып турар.

Венера планетаны совет эртем лабораториянын салып үдүргөн дугайында, «Космос-150» биле «Космос-158» дээр кометинг спутниктерин автоматтыг туртуун дугайында маоцзэдулунг Октябрь байыралдарын буюдурга бугу делегей маоцзэдулунг биле уткан. Совет эртемдин болгаш техниканын бо чаа тилекчилерин буюдур чачытуу пингөндиг алырында улут бачымы кылдыр, киян төрөгөттеринг депшилегинге кайгамчык үе кылдыр бер болганда улут хузаагелерин. Иччалыга пекин согувар бо улут буюушкунарын дугайы, совет улустун буюдур өске-даа бугу шылгарайгы үлө-интерининг дугайын боттарынын көмүчүлгөндөгү чамдык-даа сөс-биле дидипаткан.

Былдыг таарылгаларда маоцзэдулунг адыларын каарын бодарлар. Мында чүгө база ужурагү

болдур ийги. Космоса совет тилекчилеринг дугайын ады делегейде эң улут Крайсович ГЭС-тин баштайгы агрегаттарын амылгалга киргет дугайын, делегейде эң улут лондон Кривой Рогта амылгалга эгезин дугайын, азы көрө амыл-агыин чымын эки түнвеледерин дугайын дидипат болуп кыдат хамааты пекин чарыжылар ову төрөдүн турар деп, база Совет Эвилели—ол дээрге буурашкыны чыгартып, «капитализмдинг кыдат туртуугу» чурт эвес, а күчүлүг болгаш чөкөктөлгөн социалистиг курунуу-биле кол-хондуулаа бистин чуртуугу-биле кол-хондуулаа бистин чуртуугу алаан, оон амыл-дүма дуузалымын даямдыгына, экономикамын болгаш културанын хожугеринге улут чедикшиктерин чедип ал турган үеин дугайын ол хамааты сактын эвез болуп болот. Мао болгаш оон бөлүгү чуртуу оон үлөвөн эртемчилеринг дүшөөн орунган чыгартып апар чорутуун болгаш кыдат хамааты биллн кар болду бед. Мао Цзэ-дунун болгаш бистин чорутуу турар түнвеле оо-тур.

Чөгүм-ва харын оон ужурунда СССР-де болган социалистиг өскө-даа курунелерде амыл-херектеринг байдалын дугайында шынын аны формацияны бижжиринин орунуга, кыдат парлалга «Октябрь революциянын 50 чылынын буюдуртуу» Совет Эвилелинде—Ленинин төрөон чуртууда — буурашкынын болгаш уларашкынын шынын көстүп турар дээр чүгөвөн дуга-

йында коозун даап бодашкынар-биле болушун көмүчүлгөндө төрөдирин ордандып, харын-да совет кижилер «Мао-Цзэ-дунунг адыларын кыжынын чүгө күзөн турар дээр чүгөвөн беэни буртудуу турар. Мао-Цзэ-дун болгаш пекин пропагандылар «Мао Цзэ-дун чуртуу совет хамааты буртуугуну чурттоо сипакчын өң-өң, өң-өң, өң-өң кымыл хундур дээр лаялыгы чүгөвөн боттары даап болдо алган, оон совет кижилер чугулаан деп чымын тудун үгүлдөөн турар.

Бо муугула болгаш анык чок үгүлдөшкөндө, а ол мышкан өске-даа чурттарынг улустарын «Мао Цзэ-дунга бугулу хураа туткан мажыкмын» дээр коозун културлукчуларын сорудгаам чалгыс — «кулут уран туудукчу» дыма кошкан ат-алдарын кыдат амылчы чоннарын мурунуга өшөйтүн төдүрер болуп турар.

Кешининг удуртукчулар Улут Октябрьдин улут дугузын бичелдир-биле кыдыр-бир чүгөвөн кыдыртыр тире шаг-шапек чок болгашын. Ичканган олар Октябрьдин 50 чылынын «байыралды» антисоветчи лозундарын ады-биле эртертеринг дээр чүгө-да болуп аны

Чаа магазинде

Бай-Тайга районун «Кара-Хөл» колхозунун төзү — Диния Аким суур республиканын байыркы аймагындагы эң ирак суурлардын бирөөсү. Ылчак-даа ол өскө бүтү суурлар биле бир дем, чык келген тууду чагаайым сайырап турар. Оң бир чык, юбилейлик чылдың байырдалымын бүдүүдө мида үзөтүр баранларын болган ашчын чаа магазинин ачытыпты болур.

Ук магазини республиканын херегалекчилер шитилеги дудугулар кылган. Чырк, деаг сонгалары, шити-даштын таарымчалыг туткан магазин суурда коку-чаран байыркыныч бирөөн. Магазинде салдык-Сарылар Зоя, Сарылар Суур-оол оор баранларынч болган ашчын чыкын көргүзүт ветеринарларын шешерин кылдыр дери алган болган оларынч өргөткөн чараштыр билан алган, садын алыкчыларга эпит-ээлдек чоруун көргүзүп турарлар.

Чаа магазинин садикчылары садик алыкчыларынч өгөдө-херегалекчилерге салгыш-човангыр чоруун илеретип, оларынч чагааларын садик чокча хандырын турарындан чопуну хүндүткөсүн чедип алганар.

А. БАРБА.

Олчалыг аңчылар

Чоон-Хемчик районун аңчылары бо чылдың алырч өсөтүпү планын ноябрь 20-де кык алыр күткөсүн. Белеткек конторазыныч өлүк хүдээ алыр пушкундарыныч 44,5 муң рубльдин өчым-чак адырмын кирген. Планынч даалгаан 178 хуу күткөсүнч ол. Диния анал тыварынч планын 250 хуу ботландырган. Белеткек черлеринде 42 муң ажы дин, 400 ажы кып, 169 кымак дилга болган өскө-даа үнөсүн өлүк дужааттыган.

Октябрь айда болуп эрткен районун аңчылар садунга алчарларынч мурунча тодогарай со-рулган салган. Аңчылар боттары бедеткен хүдээлелерин алган. Ол ишкан садка районунч бүтү аңчыларынч илгырытынч үндүргөн. Ында аң-өлүк тыварынч чыл планын ноябрь 20-де күткөсүнч айткан. Соглоон өсөтүпч ээ болуп, аңчылар чыл планын ноябрь 11-де күткөсүнч.

Райондан 400 ажы аңчылар тайгаларже андан үнгөн, оларынч шитинде дыка хөйү керээ-хүдээлелерин 150—250 хуу күткөсүнч. «Болшевник» кедээ ашчын аңчыларынч аңчылар Ж. Хо-валды 540 динич, Монгуш Биче-ней—313, «Искра» колхозта Мон-гуш Чамзыр-оол—335, Чадаана хоорайда Микхал Шаранга 159 дин, 15 кнпши, Ленин аттыг колхозта Сат Чадамба 429 дин, 29 кнпши дужаган, мурунчылар болганар.

Дуржулгалыг аңчылар чүтле боттары эки андан турар өскө, харын аныктыгарын аңчыларынч база өредип турарлар. Хоочун аңчы Сат Чадамба бодунун бай-лак дуржулгалын бо чылдын аңчы аңчы Алесандр Сатка дамчы-дып берип, аңчыларга өредип турар. Сат белеткек черинде 107 динич дужаган. Районунч аңчылар чедип алган чедикши-неринде док-чезектин курамы-рын алган, 150 ажы аңчылар тайгаже ийн дугар авттыган үнүшөнер.

Т. ХЕРТЕК.

Кызыл хоорайга ном тарактынын айы чарлаттыган турган. Анаа дыка хөй ном тарактычылары киришкен. Оларынч аразындан бирги черин телестудиянын чолаачызы Владимир Башкирцев алган. Оң тарактан ном-

нарынч өртээ 100 рубль ыракта ашкан. **ЧУРУКТА:** Кызыл хоорайнын эң дээрэ ном тарактычыларынч бирээзи В. Башкирцев саддып алыкчыларга сүме берип тур.

Кызыл тукумуг фермада

одал-белчири таарыштарында ууг мергежилдик. Оң түнеленде сүт саалдамы чыл-чылда-ла бедип келген.

Кышка белеткектерин коллектив үнөгөрүнч чоруккан. Мал чеминин кураларынч тургускай, бүтү кыкка-ларын, чуртталга байжынарынч септен чыгыткан, кыкка шитинге төгөр өдөкти, отулар илпты четтири-биле белеткен алган, кыккаларынч, чуртталга байжынарынч печкалар кылдырган. Кышка уткунтуу белеткектеринч кышкычалыг чорукта-ныч-биле фермада сүт саалдамы бедик, ашыл-ишчилерин ашыл-дарыныча таарымчалыг байдал тургустунган.

Коллективтик кезикунери чайдык уелерин чөп ашылган, колхозунуң өлүк планын күткөсүндө боттарынын тутуну база кылар турарлар. Ферманн аңчылары Улуг Октябрьдин байырдалымын бүдүү-дө 880 динч кезиң колхозуна дужаган. Хосту шактарында диничинч турган, хоочун аңчылар Барал Чунгурай 220, Торлук Лопсан — 210, Барал Куп-оол—116 динич колхозчу аңчыларынч илпты тымыкынч киргенер. Ферманн аңчы-лар өлүк тымыкынч үргүтүлөө турарлар.

Фермада партия эге организацианынч секретары Кол Биче-оол, ферма эргелекчи коммунист Торлук Лопсан коллективтик кезикунеринч политиктинч билги, културлуг дашталымы дөш бүгү-ле арта-ларынч херегалар турарлар. Партия-

нын эге политикозамында 20 ажыг кыкка хаара туттуган. Кыккылар организастыг эртип, диничкылар өрөөнү артык төмөлдүрчү эки шити-гөдди ан турарлар. Политик-Формализм пелеленде бир удаа кылмын хава солугун, агиткудусту доктаа-мал үндүрүп турар. Фермада кыккы-булун эки деритинген, солун, сөт-күндүрүн, воинарынч дөггөн, кес-кү агитацияныч тургускай. Агитатор-лар малчыларга беседаларын, солун номчулгалынч доктаамал кылып турарлар. Фермада комсомол бөлү-гүнч удуруткучу Д. Дарийги, ашыл-яктар Б. Куп-оол, В. Биче-оол олар коллективте политиксалыг болган култура-массалыг ашылдарга эң-не идеологикти кирикинч турарынч дем-делгээр артык эвек.

Күш-ажылчы, эң-пайырдыг коллективтик кезикунери коммунист-тик күш-ажылчы фермада деп бедик атты чедип алыр дөш демисе-жип, хөйү чыгыш, кылдык хөйү дөш ашылдан турар. Фермада пар-тия эге организацианыч бодунуң ашыл-чорудуналы бо демиселте дүшүрт чоруда, коллективтик со-циалистик чарыкынч үдүртүп, оң түнелени ай, квартал сайында түн-нөр, коммунистерин ашылчуралдык чугаалап, чедип алган че-дикшинерин анализтеп, мурун-чыларынч демделген, четтөөстөрүн өдөр талазы-биле хемчегеринч ап келген. Партиянын шитки ашыл-чы-биле ашыл-агынынч дүшүртүп кел-генинч түнеленде малчыларынч күш-ажылчыныч бүдүрүчүтү бе-

леаш өскө-даа чемнеринч сөөртүп турар. **П. ПОПОВ.**

Колхозтун төзү—Ильинка суурга ашылдан турган шитинч чунар-башкынч үш чыл бурнугар хагдынган турган. Артедьде чунар-баш-кынч козунуң дудайында шү-гүмчүлөдиг материалдар республика солунчарына каш катап үнгөн. Шүгүмчү-лөдөр дөштит болган: көд-дө Советтик кукусокун, колхоз баштаар черин дүү-редипкен.

Шитинч чунар-башкынч тудар смета-төлөвилелди колхоз баштаар чери кыла-гай, даш тудугну кылдырып

эзелен, ашыл оожум чоруп турза-даа, чоокта чаа доо-зулган, колхозчулар эки деритинген шитинч чунар-башкынч алганар. Эр, хер-рээжен улустуң чунар черин ийн аңыс кылдыр дерип кыла-ган, бус-биле изидер, хапы уда үжөн кижжи кирер. Хеп уштур өрээлдер база тускай.

Чунар-башкынч электри чы-рыткызы-биле болгаш от-тулар чүүл-биле хандыр-тынган, аңаа ашылдаар киж-жилерни база тускайлаан. Баш таарар өрээлди ам дерип турар, доваас ашыл-даар.

С. КЕНДЕН, И. ГРИБКОВ.

Чоон-Хемчик районда

Талимчыларынч күш-ажылчы чедикшинеринч СЭКП райкому, рай-кусокун үнөлө көргөн, районунч колхозтарынч сүт-бараан ферма-ларынч аразында социалистик чарыкка оң айдарынч түнеленде тилекчи болганы дөш юбилейлик байырдалымынч холбаштыр шилчир Кызыл тукут тымыкан. Чаалан ал-ган тутун салбас дөш ферманч коллектив күжөвешининч ашыл-дал турар.

Чедип алдыган чедикшинеринч улам-на быжылгаар соруда-биле ферманч коллектив чокуму үзе кылып алыр чүдүлери тодаралы алган, чыгыс деминч ашылдан тур-рар. Чунар-башкынч таарыштыр өдө кылар, 3—4 хере арыгангыр черлеринч тудар, дерит-херекселди кормушкыларынч четтөөлө болоткөр болган өскө-даа ашылдар ам торут-туну турар. Саанчылар, катарчы-лар мал чемин камалдыгыч чарык-дар талазы-биле хемчегеринч ам-дыгаштан ап эгелөө. Мал чөмгөр-делтем чадагай кыкканыч туткан, ми-да кормушкыларынч тургускай.

Култура-массалыг ашылда болган хандырмалда ашкан турар чүдүлөр бисте бер—деп, партия эге организацианынч секретары Биче-оол, ферма эргелекчи Лопсан олар хомудуан сеткилинч илеретип, чуга-алап чорурлар. Оларынч оозу-ла-шын, ферма Биче-Хемчик ол аразы-нда болганы-биле чайгы үзе кон-церт, кино көргүзүлгөн ховар бол-дур, садынчиг үзүткөсүнч бөрүн ка-дарчылар, саанчылар чугаалап ту-рарлар. Кижж эмчилери бисте хава аалчылар болу берген дөш чугааны кижж бүрүтүлгөн дыналар. Бо тала-зы-биле колхоз баштаар чери, парт-ноо база районунч партия, совет ор-ганнарынч өрөөнү көргөн, малчы-нарынч негеден хандырынч чү-гула апарган.

А. ДОРЖУ.

Чоон-Хемчик районда Чыраа-Бажы колхозунч хандыруу. Тыва АССР-нч адырмыс малчынч, коммунист С. С. Сабалдай хөйжү-ларынч аразында ка-баршан социалистик чарыктын тилекчи бо-луп, юбилейлик чылда Сат төрүүн 100 хөйдөн 116 хөйдөгөн, бир хөйдөн 27 к дүкту кырып алган. Хөйжү бөдүрүчү күжү-биле 35 тонна нозан сизини болгаш көк сууны кел-ип белеткээш, кыш-таанда сөөртүп алган.

ЧУРУКТА: Тыва АССР-нч адырмыс малчынч Сат Сабал-дай. **К. ЭКЕР-ООЛДУҢ** фотоу.

Черле шитипирлеттинер

Эртин районун Ленин аттыг көд-дө ашыл-агы артели район төзү-биле ножа, мычала-даа болгаш баш-таар черинч конторазында ийн теле-фон чокказы бар. Олар чыгыс шугу-нда, кий-бир организацианыч-биле телефон дамчыштыр харылаажыр берге.

Бир өвөс колхозта харылаа сал-бырыпта коммутатор тургузуштур болза, чөрби алыр чокканы тургу-зуп болур. Телефон харылаажыга удуз негеделиг, чугула организаци-лар колхоз төзүндө ашылдан тур-рар. Уруугар, медицина албан чө-рери, школа болгаш өскө-даа албан черлеринч ашылдакчылар район төзү-биле болган өскө-даа чертерде албан черлери-биле харылаажырда

колхоз контораныч маңаыкыр, боттарынынч аразында харылаажыр дөндө ияла-ла барып чедер.

Колхоз баштаар чери, колхоз Советтик кукусокун колхозта албан черле-ринч телефон чокказы-биле хандыр-рар дугайында аштырынч районунч харылаа конторазынынч ашылдан Чумбурукта тургузуп келген, а на-чалык коммутатор чокта чыгыс шугу-мга каш тонна тургузар боор деп каар. Бир өвөс колхозта албан черлеринч дилон аш Чумбурук хандырар деп болза, республика-нынч харылаа эргелекчи аштырынч тургузар болза, черле шитипир-леттинер.

С. ОНДАР.

Дыңнаан болза...

Ажылчы чоннар депутаттарынч Кызыл хоорай Советинч Шышаа көдө Советинч хамарышынч турар, Кунгуртуг суурда бүдүрүлгөн, култура-амыдарынч болгаш чуртталганынч чаа тудуглары ашыл-далга кирип турар. Юбилейлик чыл-да чугула объектилеринч түндү, ашылдага кириген.

Бо чылдын колхозчулардан өскө өт-бүдө чагаайымдыр туттуган бай-жынарынч алган, мен база чаа бай-жын алган мен. Чаа чуртталга бай-жынарынч август айда ашылдага кирген, алгач радио шугуму ми-нчага чедип кириптинчээ. Чаа бижж-

нар алган колхозчулар, бисте өскө айда бээр радио чок бооп келдиин, радио шугуму кириптинч алдыр-бы Кунгуртуг суурда харылаа салбы-рыныча каш натар дилек-чатыг кире-ривиске улазын (чыгө демир) чөд дөш мынчага чедир узамдыктырч келген.

Колхозчуларынч култура-амы-дарынч ножа Совет, колхоз баш-таар чери, партия организацианыч, харылаа салбыры салгып салыр бол-за, улазын тымыкан, чаа бижжы-нарынч чуртталгаларынч радио лам-чыдыгызынч дынап турар ийн.

К. ШОЖУН.

Бир чагааның изи-биле

Донгурактан дангырак чидиг

«Эргин редакция. Албан-хүдээлелеринч эки эр-тирип, Торон чуртумга бараан болуп турарым-га, бижжы тургусту солдат болганымга чоргал-ларым-дыр мен.

1963 чылда Совет Армиянын хүрөөлениг ал-бан эртеринчи-биле келдирер мурунда өгөнөшпөй кадалым, бадылаалдык кадалым, уруттук кичи мен. Кадалым — Зоя Тюлюшова Ызың 1946 чылда торуттуңуң, уруум — Эмма Декабрена Данимт ан ийн кардым.

Шерияге чорутууга чедир-ле Зоя биле аразыга нончуг эпит-пайырдыг болуп, эки чур-тап, богуңге чедир байг оостер-даа өскөжөн көрбөз, бантажымшынар-даа болбаан чүве. Кадалым, уруугун — өг-бүлелик болганымга, оларымга кызмыгар чок мыак болганымга дыка-ла чоргааранынч чордум. 1967 чылдын феврал айга чедир үргүчү чагаалажым келдиин. Март айдан эгелеп Зоя чагаа бижжөстөй берген. Тос ай шитинде чагаа бижж келгеним соонда, хө-

пертен өөрүшкү чок чага алдым. Комсомолчу Зоя Ызың бо чылдын апрель 5-те уруун ап алган. Улуу-Хем районунч Ийн-Тал суурда Бода-ган Кара-оол деп кижини бажында барып олуруп алган, оң-биле өг-бүлө туткан болду.

Зоя Ызың мөөң мыак мыак Эмманн сал-дым-чолун, төрөө адамы мөөң уру эргедип-чөсөлдөрүм, кижиздеримнич болганын, мыакшылды үнөлөгөн, социалистик өг-бүлени бусканы, херээжен кижиниң ат-алдарын, арын-пунуру бужартканын дыка-ла хомудангыч-дыр. Зоянын ол үзүлгөдөн менче удуз согут болган. Ызыңга ол дугайында чагааны алганымныч баштайгы айларымда салгыш-сеткил талазы-биле дыка-ла удуз бергедөшкөңөр таваралым, кандыг-ла бир аар аарымга алыскан кижж дө турдум. Ызыңга-даа бодумунч ылдыктыг хүдээлелеринч чаа-чагай эртеринер бодан келтеш, бижжы туктуруп, бодуму хөла алдым. Байыр-биле Д. ДАНЫМТА.

Солдатты чүгө манавадың?

Ийн-Тал суурга чөдө бергеш, суургаалан бажымыска кирди-ви.

— Бодаган Кара-оол сизер сиз-лер бе? — Ийн, мен мен ийн — деп, харылады.

«Кара-оол мөөң дунмам-тыр, чаа-ла өң сөс харлаан оол бол-гай деп, оң утбазынын, оларынч бажымынче барымыс муру-ну чарымында чугаалажым сак-тып олурдум.

Ыраккы Чоон чүтө шерит ал-бан-хүдээлелеринч эртеринч турар декабрь Тюлюшова Данимт боду-нуң хомудуан сеткил-салгыжынч илвереткен чагааны редакцияже чорутканын чугаалады, оң биж-жы турары шын бе, кандыгы деп айттырдым.

— Шын чүве, бот-боттарымыска ылакшымыс бергеш, кады чурт-таар доштан олуртуп алган бис — деп, харылады.

Өг-бүлө деп сөс эң-не эргим, үнөдиг. Мөөң өг-бүлөм, бистич өг-бүлөвис, ашыл-тодум, уруумунч, огулумунч адамы, авазым... дөш өг-бүлөгө хамарышкыч өскө-даа эка сестерин алаарга бестин эпитг, бо сестер кижиниң мага-бодун чы-лымды, сеткил-салгышты чыры-мын, сөргөдирим.

Социалистик өг-бүленич туткан, бадылаалдык болганды, кижж бүрү-гү-ле эпит-пайырдыг, эки-чаа-

гай, мөңгө-быжыг өг-бүлени кү-лөөр, өг-бүлениң аас-кежиктиг болуру чүтө бистич боттарымыска бажы-чачымистан, социали-стик өг-бүлени, мыакшылды хүн-дүлөп бияривистен хамарайыр. Орус улустунч кижж бүрүгү бо-дунун аас-кежиктиң дарганым деп үлөгөр чугаазым бар болгай.

Шынал-ла бистин аас-кежиктиг боттарымыстың ашыл-ишчи чө-руурустан, толентиг аажы-чаным-ыстан хамарайыр. Ынчагааш өг-бүлениң аас-кежик дөш демисе-жип ужурутуг бис.

Социалистик өг-бүлө тудуп, ашак-кадай болуп бадылашкан соонда, оңу бузуп болбам, өг-бүлениң дүрүмүнч ылдыктыг са-гымын, оңу улам бижжылгаары коммунисттик тургузукчу со-вет кижж бүрүзүгүнч моральдык дүрүмү дээрин бистич шугузу-сунч ашыл-чачымистан, социали-стик өг-бүлени бижжылган, оңу улам-ла сайырадырынч СЭКП-нин чаа Программасы негез ту-рар.

Пролетариятынч удуз баштыг-чылары К. Маркс, Ф. Энгельс, В. И. Ленин өг-бүлени бижжыл-гаарынч, мыакшылды үнөлөп билериниң дугайы боттарынын шыгаларгай ашылдарында то-догарай ашылдылаан болгай. «Чар-лыштынч дугайында дүрүмүнч төлөвөлөө» деп чүүлүндө

К. Маркс мычча деп бижжө: «Ашак-кадай болурунча ким-даа албадыттырбай турар, мычала-даа өг-бүлени туткан соонда, ашак-кадай болушканымынч дү-рүмүңге кижж бүрүгү албадыт-тырчы чыгырткан турар ужур-дур».

Декабрь Данимттынч чагаанын-да: «кончуг эпит-пайырдыг болуп, эки курттап, богуңге чедир байг оостер-даа сөзгөжип көр-бөз, бантажымшынар-даа бол-баан» деп бижжөн болгай. Кадалым-даа чылдаган чок черге, ал-бан-хүдээлелеринч эртеринч турар солдатты чүгө манавадың, бады-лаалды өг-бүлениң чүгө бустун.

Зоя! Бо айтыртың Зоя кадалым-даа харын берип шыдапай тур-рар. Социалистик өг-бүлени биж-жиг тудуп шыдавамын, мыак-шылды үнөлөп билбесинч ол кер-түскө.

Төрөө куртуг камгалат тор-рарларынч дыка хөй өг-бүлелик. Оларынч кадалылар уруг-дарынч кижиздип, өг-бүлениң эки эзел-де, башкарын, колхозада, соххозу-да, бүдүрүлгөндө, албан органи-ацианыңда күш-ажылчы туру-нуң төлөштик эзелде, ашылга кызымак, шитчы чоруун көр-гүчү турар. Оларынч хөй колхоз-чуунч, соххозчуунч, бүдүрүлгө-нинч мурунчылар болуп шыла-раан. Ындыгыларынч бистин рес-

публиканынч коорай, суур, кол-хоз соххоз бүрүтүндө хөйү-ба-ле адал болур.

Ашааның шерит албанынч эр-тирип турарынч ашылган алган, мораль талазы-биле бүдүрүлгө, бижжы түтөгөдөгөрүнч кылган, социалистик өг-бүлени бузуу чө-руунч, мыакшылды үнөлөп билбес Зоя Ызың ишкан ийн-чатыгс кижилеринч бары хомудангыч болбайнч канчар. Социалистик өг-бүлени бузар чорук ашыл-тодум салгыш-сеткилинч ушаралдым, муң-гөрөшканынч таваралаштырдым, оларынч кижиздигелеринч багай салдарынч чедирип болур болгай. Зоя Ызың уруу Эмманн адамынч эргелекчилер, оң чылгыч-тымчак сестеринч дыналарынч оң булут төрөө ады кижжиз-дигелеринч чаргаты ол-дур дээрин ашыл-бада чугаалаар апар.

Зоя Ызың биле Бодаган Кара-оол мындиг үлгүлөдиги кылды, социалистик өг-бүлени бузуу турда, оларга хамарышкан ком-сомол организацилары, көдө Совет, оларынч ада-нези чүтү кө-рүп турганмы деп айтырды маңаа база-ла тургустуну келди-рер. Зоянын ада-нези мөөң муру-нунда «Найралык соххозтун Бу-лун-Терек салбырына ашылдан турган, ам Иданов аттыг кол-хозта малчыныч берген, Кара-оолдун адамы база-ла ол колхоз-тоо колхозчуу. Бодаган ашак коммунист. Ол, огулун чүгө сур-гавыш, оң огулун үлгүлөдиги-биле эртежинч тургавың!

ССРЭ-нин Дэди Советиниң бо чылдын октябрда болуп эртенге сессиянынч хүлөөн алганы «Бүтү-нивиниң шерит албан-хүдээлелеринч дугайында Совет Социалистик Республикаларынч Эвилелениң Хөйдузула» шерит албанынч эртеринч турарларынч өг-бүлөвисчө оза кижжөстөрүнч салыры хөй-ишчи организаци-ларынч баш бир чугула созу-газы дээрин айткан.

Солдатты манавадың комсомол-чу Зоя Ызың биле өг-бүлени чөдө кирген Бодаган Кара-оолд бо үлгүлөдиги ВЛКСМ-нин Улуу-Хем райкому канчар көрүп турармы? Мындиг үлгүлөдиги номчукулар канчар көрчү турармы?

Т. КЫЗЫЛ-ООЛ, «Шымыл» тускай корреспондентин.

